

Klub Przyrodników

ul. 1 Maja 22, 66-200-Świebodzin
Konto: BZ WBK SA o/Świebodzin nr 28 1090 1593 0000 0001 0243 0645
tel./fax 068 3828236, e-mail: kp@kp.org.pl, [http:// www.kp.org.pl](http://www.kp.org.pl)

Świebodzin, 31 grudnia 2012 r.

**Regionalny Dyrektor
Ochrony Środowiska
w Gdańsku**

dotyczy: prace nad planu zadań ochronnych obszaru Natura 2000 Wielki Sandr Brdy PLB220001
sprawę prowadzi: Monika Kotulak monika.kotulak@kp.org.pl

W związku z przystąpieniem do sporządzania planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Wielki Sandr Brdy PLB220001, uprzejmie proszę o włączenie Klubu Przyrodników, imiennie: Moniki Kotulak oraz Pawła Pawlaczyka do procesu tworzenia planu zadań ochronnych obszaru. Nasze wstępne wnioski dotyczące ochrony tego obszaru są tożsame z wnioskami do planu ochrony obszaru Natura 2000 Bory Tucholskie PLB220009, który wraz z Wielkim Sandrem Brdy stanowi jedną całość przyrodniczą:

1. W związku z ciągłością przyrodniczą obszarów specjalnej ochrony ptaków Bory Tucholskie PLB220009 i Wielki Sandr Brdy PLB220001 należy przyjąć, że wszystkie gatunki uznane za przedmioty ochrony w obszarze Bory Tucholskie, powinny być automatycznie przedmiotami ochrony w obszarze Wielki Sandr Brdy PLB220001, o ile tylko w nim w ogóle występują.
2. Zwracam uwagę na potrzebę konkretnego formułowania wskaźników, celów i ustaleń planistycznych co do modyfikacji gospodarowania. Cele do osiągnięcia powinny być określone w sposób mierzalny / weryfikowalny. Zarządzenie, jako akt prawa miejscowego, zgodnie z zasadami techniki prawodawczej, powinno określać normy, a nie tylko zalecenia. Modyfikacje gospodarki powinny być skonkretyzowane, bez używania określeń „dążenie do...”, „w miarę możliwości...” itp.

3. Typową cechą krajobrazu Borów Tucholskich jest jego oligotrofia. Dotyczy to również znacznej części wód w obszarze. Fauna ptaków obszaru również zależy od tej cechy – siedliskiem występujących tu ptaków jest krajobraz budowany głównie przez sosnowe bory i oligo- lub mezotroficzne jeziora. Choć oznacza to m. in. względnie niskie zagęszczenia ptaków szuwarowych, zachowanie tej cechy krajobrazu powinno być postawione za strategiczny cel ochrony, także w planie koncentrującym się na zachowaniu ostoi ptaków.

Konsekwencją tego powinno być:

- a. Wykluczenie, w przedmiotowym obszarze, dążenia do wzbogacenia gatunkowego i ekosystemów leśnych,
 - b. Wskazanie jako cel w planie zadań ochronnych osiągnięcia bardzo dobrego, a nie tylko dobrego stanu ekologicznego jezior. Cel taki, wskazany w PZO, stanie się celem środowiskowym dla wód, o którym mowa w art. 38f ustawy Prawo Wodne i jego osiągnięcie będzie obowiązkiem właścicieli i zarządców wód. Dysponują oni instrumentami, by np. ograniczyć możliwość odprowadzania ścieków do wód w obszarze.
4. Działaniem ochronnym powinno być konkretne ograniczenie i limitowanie zagospodarowania i użytkowania turystycznego, rekreacyjnego i sportowego brzegów jezior oraz samych jezior. Należy wskazać jeziora, lub części jezior, które są kluczowe dla ptaków w różnych porach roku (miejsca lęgów, wodzenia młodych, miejsca zerwania) i ustalić w planie, że np. w określonych okresach akweny te nie powinny być miejscem uprawiania żeglarstwa, rekreacji, sportów wodnych. Być może niektóre akweny powinny być z takiego rekreacyjnego użytkowania wyłączone całkowicie. Turystykę i rekreację z pewnością należy ująć wśród zagrożeń dla przedmiotów ochrony. Ujętym w planie działaniem ochronnym powinien być jej monitoring, np. okresowe liczenie użytkowników tafli wody.
- Podobnie, konieczna wydaje się analiza, które odcinki rzek są kluczowe dla ptaków i na których odcinkach może wystąpić konflikt między ptakami a turystyką kajakową. W szczególności: znanym zjawiskiem jest, że spływy kajakowe w maju, czerwcu i pierwszej połowie lipca powodują rozplaszanie stadek rodzinnych ptaków wodnych, wodzących wówczas swoje pisklęta. Negatywnie wpływa to na sukces lęgowy. Problem ten może dotyczyć np. nurogęsi i gagoła. Należy ująć go wyraźnie wśród zagrożeń dla przedmiotów ochrony. Ujętym w planie działaniem ochronnym powinien być monitoring natężenia turystyki kajakowej, a działaniem ochronnym – np. limitowanie ruchu kajakowego na niektórych rzekach, bądź ich udostępnianie do turystyki kajakowej dopiero po 15 lipca. Natomiast na wszystkich akwenach, działaniem ochronnym powinno być stworzenie i promocja dobrowolnego „kodeksu turysty-przyrodnika”, promującego określone zachowania (np. nie wpływanie w strefie szuwarów, nie rozplaszanie stadek rodzinnych ptaków).
5. Kluczowe znaczenie dla niektórych gatunków ptaków, w tym przedmiotów ochrony, mogą mieć wyspy na jeziorach. Mogą one być miejscami wyższego niż przeciętne sukcesu lęgowego, w związku np. z obniżeniem poziomu drapieżnictwa. Proponujemy więc ustalenia planistyczne, które zapewniłyby dobre warunki ptakom na wyspach, np.

ograniczenia w możliwości penetracji wysp i dobijania do nich sprzętem pływającym, przynajmniej w sezonie lęgowym ptaków.

6. Kluczowe znaczenie dla ptaków w obszarze – w tym dla gągoła, nurogęsi – mają drzewostany strefy brzegowej jezior, czyli ekoton las-woda. Wnioskujemy, by przyjąć w PZO za zasadę wyłączenie z użytkowania rębnych ekotonów wzdłuż jezior i cieków wodnych o szerokości drzewostanu min. 50 m. Ekotonów tych nie należy także użytkować zrębami złożonymi. Dopuszczenie do stosowania zrębów złożonych co prawda wydłuża o kilka-kilkanaście lat proces wyrębu, lecz koniec końców prowadzi do usunięcia kluczowego dla ptaków starodrzewia. Ustaleniem planu powinna być także konsekwentna ochrona ekotonów las-woda, w tym także pełna ochrona roślinności szuwarowej, litoralnej, oraz pozostawianie drzew zamierających i martwych, w szczególności przewracających się do wody (dotyczy zarówno brzegów jezior, jak i rzek).
7. W tym obszarze szczególne znaczenie ma ochrona dziuplaków i ich miejsc lęgowych. Dziuple występują najczęściej w drzewach starych – w tym w drzewostanach rębnych. Dotychczas deklarowanym standardem w Lasach Państwowych jest pozostawianie wszystkich drzew dziuplastych, co zresztą jest wymogiem posiadanego przez RDLP certyfikatu FSC, a także jest wskazane w Instrukcji Ochrony Lasu. W związku z tym, w planie proponujemy zapisać wymóg bardzo konsekwentnego pozostawiania wszystkich drzew dziuplastych, w szczególności przy prowadzonych cięciach rębnych. Odpowiada to deklaracjom Lasów Państwowych co do obecnej praktyki.
8. Podzielamy podnoszony w dotychczasowych dyskusjach postulat pozostawienia co najmniej 5% wyłączonych z użytkowania rębnych starodrzewów dla ochrony włośchatki, dzięcioła czarnego i siniaka. Zwracamy uwagę, że chodzi tu o całe drzewostany – np. na skarpach jezior, dolin rzecznych itp. I tak jest to wymóg certyfikatu FSC, który posiadają obie zaangażowane RDLP. Niezależnie od tego, dobrą praktyką jest pozostawianie „kęp ekologicznych” (biogrup) na zrębach.
9. Siedliska bagienne (Bb, BMb, LMb) powinny w naszej opinii być wyłączone z użytkowania,
10. Potrzebne są zapisy dotyczące ochrony i odtwarzania zasobów w martwego drewna. Co najmniej poziom $10\text{m}^3/\text{ha}$ martwego drewna powinien być w okresie planu osiągnięty średnio w drzewostanach w obszarze. Zwracamy uwagę, że nie jest to wcale wartość wysoka – w Lasach Państwowych w Polsce jest średnio ponad $6\text{m}^3/\text{ha}$ – oczekiwanie, by w obszarze specjalnej ochrony osiągnąć średnio $10\text{m}^3/\text{ha}$ nie jest więc wygórowane.
11. Dla wszystkich chronionych kaczek występujących w obszarze wnosimy o wpisanie do tabeli zagrożeń przypadkowe zastrzelenie podczas polowań.
12. Wnioskujemy o zrezygnowanie w tym obszarze Natura 2000 z pozyskania łowieckiego cyraneczki *Anas crecca*, która powinna tu być przedmiotem ochrony. Niewłaściwe i nieetyczne wydaje się dopuszczanie polowania na ptaki w obszarze wyznaczonym

specjalnie dla ich ochrony, choćby nawet polowanie takie nie miało znacząco negatywnego wpływu na ich populację.

13. Ponadto wnosimy o modyfikacje gospodarki łowieckiej (polowania tylko od 15 września a nie od 15 sierpnia, eliminacja śrutu ołowianego, szkolenia z rozpoznawania), prosimy także o rozważenie, by przynajmniej kluczowe fragmenty ostoi w ogóle wyłączyć z polowań na ptaki.
14. W borowym kompleksie leśnym, jakim są Bory Tucholskie, zwłaszcza w obliczu wzrastającej nieprzewidywalności zjawisk klimatycznych, niekiedy nieuchronnie dochodzić będzie do zjawisk o charakterze kłęskowym (np. wiatrołomów – przykładem mogą być wiatrołomy z 2012 r.). Z punktu widzenia przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000 celowe byłoby, by w reakcji na takie zjawiska w szerszym zakresie stosować pozostawianie powierzchni pokłęskowych do naturalnej sukcesji. Wnosimy, by zapisać to w planie.
W Puszczy Piskiej, po kłęskowym huraganie z 2002 r., eksperymentalnie pozostawiono do naturalnej sukcesji (bez uprzątania pozostałości połamanego drzewostanu) powierzchnię 445 ha. jest to tzw. las „Szast”. Badania ornitofauny, wykonane w 2007 r.¹, wykazały, że *„Liczba gatunków ptaków wpisanych do załącznika 1 Dyrektywy Ptasiej w przeliczeniu na jeden punkt nasłuchowy była kilkukrotnie wyższa w wiatrołomie pozostawionym do naturalnej regeneracji niż w lesie zwartym. Średnia liczba osobników gatunków uwzględnionych w załączniku 1 Dyrektywy Ptasiej w punkcie nasłuchowym była kilkukrotnie wyższa w przypadku wiatrołomu niż w lesie niezaburzonym. Różnice były istotne statystycznie. Pozytywnie na wiatrołom zareagowały np. dzięcioł czarny, gąsiorek, dudek.”* Pozostawianie niektórych powierzchni powiatrołomowych do naturalnej sukcesji byłoby więc działaniem cennym z punktu widzenia Dyrektywy Ptasiej, niestety jak dotąd zupełnie nie jest to stosowane w Borach Tucholskich.
15. Przynajmniej potencjalnym zagrożeniem dla zimorodka jest likwidowanie potencjalnych miejsc lęgowych - skarp i obrywów nadrzecznych („wyrw” brzegowych), realizowane często w ramach tzw. utrzymywania cieków. Ustaleniem planu powinno być zachowanie naturalnego charakteru cieków w obszarze, w tym umożliwienie naturalnych procesów hydromorfologicznych i erozji brzegów; pozostawienie w stanie naturalnym powstających na brzegach cieków wyrw, podcięć erozyjnych, obrywów.
16. Bocian biały, jak się wydaje, potrzebuje zachowania w ekstensywnym użytkowaniu istniejących użytków zielonych, co przecież nie jest oczywiste.
17. Błotniak stawowy, jak się wydaje, potrzebuje zachowania zabagnionych kompleksów szuwarów.

¹ ŻMIHORSKI M. 2011. Wpływ naturalnych zaburzeń ekosystemów leśnych i konsekwencje różnych scenariuszy zagospodarowania powierzchni pokłęskowych dla różnorodności biologicznej na przykładzie ptaków. Mscir na zlecenie GDOŚ.

18. Perkoz dwuczuby, jak się wydaje, potrzebuje regulacji gwarantujących spokój w miejscach gniazdowania, w tym zapobiegających podpływananiu do gniazd lub skupień gniazd w okresie lęgowym w ramach turystyki i rekreacji wodnej.
19. Plan powinien zapewnić, że w obszarze Natura 2000 nie powinny być udzielane zezwolenia na odstępstwa od zakazów ochrony gatunkowej wobec czapli siwej. Podobne podejście należałoby przyjąć w stosunku do kormorana czarnego.

z poważaniem